

atha saptamaṁ pūraṇam

bālya-līlā-caurya-śauryam

[1] atha dināntaravat prabhātāntaḥ prabhātāyām sabhāyām madhukaṇṭha uvāca—
snigdhaṇṭha, līlāntareṇa nidigdha-citto bhava |

[2] atha varṣa-jāte jāte nabhasye māsi sarva-sampan-mayaṁ janma-dinam āyātam |
tatra ca gargopadeśa-varḡopāśrayā kṛṣṇasya janma-tithi-pūjā pūryate sma | yatra ca
vraja-kṣiti-patinā praśasta-vācanādi-pūrvakāpūrva-parva pravartayāmāsa | yathā—

vedair vādyaiḥ pragītair naṭana-paṭimabhiḥ mantra-pūrvābhiṣekaiḥ
sa-prītyādāna-dānaiḥ pramada-kala-kalair yajña-vijña-prayogaiḥ |
ṣaṭ-tilyādi-prakārair mṛd-aguru-rasa-dhānyādi-bhavyābhimarśair
matsyādīnām pramokair ajani jani-tithir gopa-rājāṅgajasya ||1|| [sragdharā]

kintu,

krameṇa vṛddhir varṣāṇām yathā nandātma-janmanaḥ |
tathā tat-parvaṇo'py āsīt sphuṭam yad-abhidā dvayoḥ ||2|| [anuṣṭubh]
kṛṣṇa-bhojanam annam yat kṛṣṇācchādanam aṁśukam |
tat-tan-nāmnā pracāro'bhūt tasya tasya vraje tataḥ ||3|| [anuṣṭubh]

[3] tad evam harṣeṇa varṣe gaṇite, kadācid varṣiyaḥ-prabhṛtiṣu strī-puṁseṣu tat-
tat-kṛti-vyāpṛteṣu nijotsaṅgena bāla-gopālaḥ sva-mandirālinde jananyā lālyate sma,
yathā--

mukhe mukham lagayati cumbati sma tad
vṛthā kathāḥ kathayati tena durgamāḥ |
hasaty atho hasati ca tatra bālake
vrajeśvarī sukha-śata-siktatām agāt ||4|| [rucirā]

[4] tataś ca pūrva-pūrva-nihimsanāt prajāta-mati-bhramśena dhairyā-rahitatayā
kaṁsena prahitaḥ sumanasām ahitaḥ sura-vartmani dūrataḥ sthitas tṛṇāvartas tam
tathā vartamānaṁ dadarśa vimamarśa ca | so'yam eva toyada-varṇaḥ pṛthukaḥ
pṛthu-grhālindaṁ vindamānyā mātur anke vartata iti śaṅke |

[5] tad evam adhunā sarvaṁ dhunānaḥ sām̐bālam eva bālaṁ sura-vartmani
vartayāni | kintu pūtanā nūtana-tanu-kalanayā, śakaṭaś ca śakaṭāviṣṭāmūrtatā-
valanayā chalayitum iṣṭenāpy anena diṣṭāntam āpyate sma | tasmād aham tad-
ubhayetara-vāta-rūpeṇa praviśāmi iti |

[6] tadā ca sadā tad-avasaram anusarantī tu yoga-māyā tad-vapur-yogam āyātā,
mātuḥ pṛthag-bhāvāya sva-vaibhavam āvirbhāvayāmāsa | yena ca tad-ambā
komala-nīla-kamalāyamāna-kalevarasyāpi tasya bhāram asahamānā vismayamānā
cānyasya tad-bhārāsahatayā sahasā bhūmāv eva tam dhṛtavatī, dhyātavatī ca
jagatām antaryāmi-puruṣam | atibhītā ca tad-upadrava-bādhanāya tad-ārādhānyā
vyagra-cittā babhūva |

[7] ṛṇāvartas tu vātāvartena vartamānaḥ sura-vartmani taṁ ca vartayan gala-
graha-pāśam iva sañjagrāha | goṣṭham api kaṣṭada-karkarādi-vṛṣṭibhir naṣṭa-
prāyatayā ghaṭṭayāmāsa | yatra ca trasam atrasam api sarvaṁ vitrastam asti sma |
tataś ca,

tamobhir āvṛtaṁ sarvaṁ bahir eva na kevalam |
janānām antaraṁ cāsīt ṛṇāvarta-pravartane ||5|| [anuṣṭubh]

[8] tena tu durjanena tadaivam anyūnānām janyūnām ajanye janyamāne tatra
vitrastāḥ prajāḥ prajājalpuḥ, yathā—

utsarpat-karparāmśa-vraṇa-janaka-javaḥ śrotra-dṛk-tarja-garja-
dhvānas truṭy-utkuṭheṣu prakāṭa-kāṭa-kāṭeṣv ardhayan vāyur āyuh |
goṣṭham koṣṭham ca bhindann naṣṭati bata hahā hanta kiṁ tatra vṛttam
yatrāste nīla-paṅkeruha-dala-tulanā lālitāṅgaḥ sa bālaḥ ||6|| [sragdharā]

śrīman-nanda-deva-mandire tu—

upadrave'sminn adhi yad dadhe sutam
taṁ tatra nāpaśyad asau vrajeśvarī |
gavādhika-snigdhatarāpi yā tadā
vicāra-lopād valate sma go-tulām ||7|| [upajāti 11]

upaplava-marut-plave'bhajati tatra putrāstitām
avikṣya paśupeśvarī bata jagāma yām vyagratām |
hahā vigata-tarṇakā budhita-loka-bhāśādikā
yadi sphurati naicikī kvacana kācid ūhate tām ||8|| [pṛthvī]

[9] tadā ca tām ārabhya jana-rodana-paramparayā paritaḥ prasarpaṇād amandena
tad-ākrandena sarva-gokulam ākulaṁ babhūva | [10] avigaṇayya ca tādrśam
visadrśam upadravaṁ sadravam evāgamyāgamyāpāra-duḥkha-vāra-vārām nidhau
sarve mamajjuḥ | tatra ca—

ṛṇāvarta-hṛte kṛṣṇe mātur bhārāyitā tanuḥ |
tadīyānām yathā sāsīd ubhayeśām yathā truṭiḥ ||9|| [anuṣṭubh]

[11] tataś ca, sarvāsu nirviśeṣam rodana-vaśatām viśantīṣu, hā rohiṇi, drohiṇi, kiṁ
kariṣyāmi? katham tam anavalokya mariṣyāmi? katham vā vraja-rāja-diśi mukham
vitarīṣyāmi iti paryantam paryanta-daśāvasānam anu yaḥ khalv aśeṣa-vilāpanaḥ
prasū-vilāpaḥ | sa punar avakalitaḥ sahasā ghṛtam iva vilālayati hṛdayam | katham
kathayitum īśyate? ity alam atiprasaṅgena iti madhukaṇṭhaḥ svasya sarvasya ca
vaivaśya-vaśyatām āśaṅkya maṅkṣu saṅkathayāmāsa,

[12] nabhasā hṛtasya sujātasya śrīman-nanda-jātasya tasya bandhūnām avagāḍha-
duḥsaha-sāda-sindhūnām sahasānukūlam kūlam āsannam | tathā hi,

bālya-svabhāvena balānujanmā
balān nijagrāha galaṁ tadīyam |
tadātigāḍham sa ca piḍitas tau

mene bhujau pāsi-bhujaṅga-pāsau ||10|| [upajāti 11]

bhujāpīḍanavat tasya bhāraś ca vavṛdhe śiśoḥ |
voḍhum tyaktum ca roddhum ca nāsakad dānavādhamah ||11|| [anuṣṭubh]
tadā ca mālya-haratānarhāvasthena cāmunā |
sa bhāra-haratām prāptaḥ sva-prāṇa-haratām gataḥ ||12|| [anuṣṭubh]

yathā,

mālya-buddhyāhival loma-pātala-bhrāntyā tam ṛkṣavat |
kṛṣṇo'vaveṣṭad ātmāṅgam vātulaḥ katham ujjhata? ||13|| [anuṣṭubh]

yathā ca,

ṛṇāvarte ruddha-kaṅṭhe tac-chvāsā ruddhatām gatāḥ |
tadaiva ca bahir vātās tat kim tasya ta eva te? ||14|| [anuṣṭubh]

[13] athākāśāvakāśāt prastara-kṛtāstaraṅyām aṅgaṇa-sthalyām ativistīrṇam mahā-
ghoṣa-badhīrī-kṛta-ghoṣam tad-vapur nipapāta | nipatya ca mūrtiman mūrtikam
api ślatha-sandhi-bandhī-bhūtam adṛśyata | tataś ca, tat tu,

kim idam ahahahā papāta kasmād
iti parivavrur upetya gopa-rāmāḥ |
bhayam adhur atha kaṁ nirīkṣya rakṣas
tad-upari bāla-harim ca mṛgyamāṇam ||15|| [puṣpitāgrā]

danu-sutam alam udvivaritākṣam
śiśum atha vīkṣya nirīkṣamāṇa-netram |
tad-upari sahasā nidhāya lattām
amum upajahrur amūr mudā jananyām ||16|| [puṣpitāgrā]

[14] atha mantravat kiñcid vacanāt punar amūr amuṣyās cetanām ācinvate sma,
yathā,

mṛtyur mṛto, mṛtyu-hṛtas tu jīvitas
tad etam ādatsva tanūja-vatsale |
ity ukti-mantrānvita-bālakaṣadham
vinyasya tām pratyudajjivann amūh ||17|| [upajāti 12]

śiśum upasadya yaśodā danuja-hṛtam drāk ciceta līnāpi |
varṣājalam upalabhya prāṇiti jātir yathendra-gopānām ||18|| [gīti]

athāgaman vraja-pati-saṅgatā janāḥ
sa-vismayam sa-bhayam adabhra-sambhramam |
grhāntara-vrajana-vicāraṇā'nyadā
na tarhy abhūd yad abhavad eka-bhāvatā ||19|| [rucirā]

paśyann api ṛṇāvartam apaśyann iva tam janāḥ |
kṛṣṇam evāgamad draṣṭum tat-premā hy adbhutādijit ||20|| [anuṣṭubh]
sprṣṭaḥ kampreṇa hastena dṛṣṭaḥ sāsreṇa cakṣuṣā |
pitrātha mātur utsaṅgād avitrā śiśur ādade ||21|| [anuṣṭubh]

[15] tataś ca rākṣasa-sparśaja-kṣatajādi-śaṅkayā,

nirīkṣitāvayava-gaṇo'pi mātṛbhir
vilokitaḥ sa tu janakena kṛtsnaśaḥ |
mamenti-dhī-pṛthu-mamatāspadam dṛśā
svayā param na tu parayā pariṅsyate ||22|| [rucirā]

[16] atha vyagrehitā vṛṣabhānv-agresarāḥ parama-hitāḥ parasparam aparasparam
kathayāñcakruḥ—

kvāyam hatas tīvra-balaḥ palāśanaḥ,
kva tīrṇavān so'yam atīva bālakaḥ |
kiṁ vā sva-pāpena vihiṁsyate khalaḥ
sādhuḥ samatvena bhayāt pramucyate ||23|| [upajāti 12]

[17] athavāsmākam eva bhāgyam idam iti yogyam | tathā hi—

kiṁ nas tapaḥ pūrtam aśeṣa-sauhṛdam
dattam tatheṣṭam hari-tuṣṭaye'jani |
rakṣo-grhītaḥ punar eṣa bālakaḥ
svayam sva-bandhūn sukhayan yad āgataḥ ||24|| [upajāti 12]

samastārtha-karī viṣṇu-bhaktiḥ sāksād vrajeśvare |
dṛśyatām mṛśyatām anyat kiṁ vā bālaka-maṅgalam ||25|| [anuṣṭubh]

yataḥ—

sarvadā kramate yasya buddhiḥ sad-bhaktaye hareḥ |
sa sadā kramate tasya lakṣmīs ca kramatetarām ||26|| [anuṣṭubh] iti |

[18] devās ca sa-kautukam imam śrī-kṛṣṇābhiprāyam utprekṣām cakrire |

bālo'ham na paricinomy abhadra-bhadram
yaḥ kroḍe kalayati tad-galam dadhāmi |
tena tvam yadi maraṇam prayāsi kaḥ svid
doṣaḥ syān mama tam atha tvam eva jalpa ||27|| [praharṣiṇī] iti |

[19] tataś ca sarvānarvācīnābhīra-vīrāṇām seyam mantraṇā jātā, goṣṭham idam
duṣṭānām adhiṣṭhānam vṛttam, tasmād gr̥ha eva gopaniyam idam bāla-yugalam iti |

[20] tataḥ śaṅkāśaya-mayam dina-katipayam nānā-kṛīdanakena kṛīdayamānā
mātṛ-samānā gopikā gopikā babhūvuḥ | yatra ca bāla-bālikā-kula-pālikādayaḥ
sadayam samāgamyā ramyam tat-keli-kutūhalam kalayanti, yathā—

kṛīdanāni vividhāni tam sadā
darśayanti ca mudā hasanti ca |
kheyanti ca balena tā iti
svāntare param amū arakṣiṣuḥ ||28|| [rathoddhatā]

tataś ca—

bālena samam anyo'nyam prābalyam darśayann iva |
ūrdhvādho-bhāvam āsādyā sarvā hāsayati sma saḥ ||29|| [anuṣṭubh]
mātṛṇām agrato bāhū vikṣipan dhāvati sma saḥ |
darśayann iva tejaḥ svaṁ hasan pāte ruroda ca ||30|| [anuṣṭubh]

balaṁ vā jñānaṁ vā kiyad abhavad asyeti vimṛśan
yadā gopī-saṅghaḥ kim api muhur ānetum adīśat |
tadā śaktim vyañjan kva ca punar aśaktim kva ca śiśuḥ
sa paśyams tad-vaktraṁ hasati ca puro hāsayati ca ||31|| [śikharinī]

nāmādeśam yadā mātā diśate nayanādikam |
kṛṣṇaś ca kurute bādham cakre tasyā na kim tadā? ||32|| [anuṣṭubh]
rudantam indave mantha-gargaryām pratirūpiṇe |
piṇḍena nāvanītena vṛddhāgardhayatārbhakam ||33|| [anuṣṭubh]
svasya svalpāpahāre'pi cakranda maṇi-hānivat |
kṛtvānya-maṇi-hānim ca prāhasid bāla-kṛṣṇakaḥ ||34|| [anuṣṭubh]

nirmañchanaṁ tava bhajāma kuleśalālya
bālyātimohana balānuja nṛtya nṛtya |
ity aṅganābhir uditas thi thi thitthi thīti
klptena tāla-valayena harir nanarta ||35|| [vasantatilakā]

mām nartayata bho vṛddhāḥ, iti tāsām puro gataḥ |
bhadrām nṛtyasi bhadras tvam, iti stotrān nanarta saḥ ||36|| [anuṣṭubh]
vihasantīṣu sarvāsu sauṣṭhavāt pracyavād api |
nṛtyan vrīditavat kṛṣṇo mātur aṅke'palāyata ||37|| [anuṣṭubh]

[21] kṣaṇam viramya ca ramyānanaḥ stana-dhayanam api tatrārbdhavān, yad
darśanam anu saṅkarṣaṇaḥ sersyam iva nijam utkarṣam vāñchan nija-jananī-stana-
pānam ārabdhavān | [22] tadaiva ca tau līlābhiḥ pramīlām āgatau yātrbhyām
mātrbhyām śanaiḥ śanaiḥ śayyām adhiśāyete sma |

[23] tad evam sarāmasya tasya nirodhe vidhīyamāne bahir vijihṛṣite cātīva tad-
upajīvana-pīvatām āsann eva yogamāyā tad-anukulyāya kiñcit prapañcitavatī,
yathā—

[ekadārbhakam ādāya svānkam āropya bhāvinī |](#)
[prasnutaṁ pāyayāmāsa stanam sneha-pariplutā ||](#)
[pīta-prāyasya janani sutasya rucira-smitam |](#)
[lālayantī mukham viśvam jṛmbhato dadṛṣe idam || \[BhP 10.7.34-5\] iti |](#)

[24] tena ca santatam vismayamānāyām nijajāyāyām tasyām kadācit śrīmān
vrajarājaḥ papraccha, mayā yad aniṣṭa-bhayād bāla-rodhanam upadiṣtam, tat kim
nirvahati?

[25] sā prāha—nirvahaty eva, kintu vṛtheti lakṣyate |

[26] vrajarāja uvāca—hanta, katham iva?

[27] sā prāha—vraja-mātra-vrajanam varjyate | dṛṣṭam tu mṛṣṭa-smitam
jṛmbhamānasya bālakasya vadana-dvārā jagad eva iti |

[28] atha vrajarājaḥ sa-vailakṣyam ālakṣya lakṣmī-jāni-lakṣyatayā maunam ālambya
vilambya covāca—yady evam, tadā svajana-parāyaṇasya śrī-nārāyaṇasya
vidhītsitam eva sarvaṁ vicikitsitam api cikitsitam kariṣyati | tasyaiva khalv idam
vaibhavam iti |

[29] evam tad-avadhi tad-vidhinā nātinirodhe vidhīyamāne kvacid api samaye
saṁyamanam samayā sarāmaḥ sa rāmānujaḥ śrīdāma-sudāma-vasudāmādibhiḥ
samaṁ ramate sma | [30] tatra vinodena mṛdadanam cakrāṇe cakrāṅkita-caraṇe
saṅkarṣaṇā-dayaḥ khelāyām kalita-kalahā rahas tan-mātaram nivedayāmāsuḥ, ye
khalu tayā tad-vidha-vidhāne'vadhāpitā vidhīyante sma | [31] mātā ca
pracchannam āgacchantī bāhuṁ gṛhītvā papraccha, capala, kim idam duṣcaritam
ācaritam?

[32] sa tu sahasā saṅkalitānana-kamalaḥ kātara-matir mātaram uvāca—mātar, na
kim api |

[33] mātā prāha—mṛttikām atti sma bhavān |

[34] suta uvāca—ka idam vadati?

[35] mātā prāha—sarva eva tava savayasah |

[36] suta uvāca—ete khalu nija-nija-vastyān madhura-vastūni muṣṇantaḥ sa-
tṛṣṇam atrapam atra parasparam aśnanti, tad anaṅgī-kṛtavataḥ kapāṭita-radane
mama vadane prathamam samam balāc chalād api samarpayanti, tac ca tvayi sa-
nirvedaṁ nivedayitum icchor mama tucchaṁ sa-vivādam durvādam etam
avādiṣuḥ |

[37] mātā suvismitam ūrdhvam adho mūrdhānam ādhūya sasmitam uvāca—
savyāja-rāja! tavāpy agrajaḥ so'yaṁ vyañjayati, tatra kim vadiṣyati?

[38] suta uvāca—ete sarva eva vīthyām vīthyām mithyābhiśamsinaḥ |

[39] mātā prāha—sa-cchala-pralapita! bho mat-pitaḥ, balabhadraḥ kim iti pramiti-
rahitam abhadram vadatu?

[40] suta uvāca—ayam apy etad-gaṇa-pātīti tathānyedyur mṛttikām atti sma, tad
avadyam nivedayitum udyatam mad-vacanam mṛṣodyatām āsādayitum iti |

[41] mātā tan-mukham dhṛtvā sahāsam āha sma, kim idam ciram nigirann asi?

[42] suta uvāca—uktam eva mama lapane balād galāntaḥ praveśya kim api
nyastam samastaiḥ iti |

[43] mātā prāha—dhūrta, katham jāniyām?

[44] suta uvāca—sāmprataṁ mama mukham eva nirīkṣyatām |

[45] mātā sa-saṁrambha-smitam uvāca—vyādehi, paśyāmaḥ |

[46] tataś ca bhayena sa eṣa mṛc-cihnitam apy ahnāya vadanam vyādadau | [47] tatas tad-bhayam avadadhānā samādadhānā ca rasāntareṇa mātuḥ kopa-śāntaye tad-antar-yogam āyātā sā yogamāyā punar viśvam darśitavatī |

[48] tatra cedam vrajeśvarī parāmamarśe—

aho bahir ivekṣyate jagad idam mukhābhyantare
śīśos tad anu bhūr iyaṁ bhuvi ca māthuram maṇḍalam |
iha vraja-kulam yad anv api mayā dhṛto bālakaḥ
sa eva tad aho katham kim iva hanta kim sidhyati ||38|| [pṛthvī]

[49] atha punaḥ svapnādikam analpaṁ kalpayitvā paścimam idam niścikāya,
aham yaśodāsmi patir vrajādhipaḥ
sutaḥ sa eṣa svam idam ca gokulam |
pratīyate'thāpi śīśor mukhe jagad
yan-māyayettham kumatīḥ sa me gatiḥ ||39|| [upajāti 12]

[50] tad evam sa ca nārāyaṇas tad-bhāva-parāyaṇatām tām anu nitāntām
vicārayann ātmanaḥ paramābhiruci-paricitāvīrbhāve tasminn eva vismiti-nicitam
janany-ucita-sneham eva dehayāmāsa, yaṁ **khalu neman viriñci** [BhP 10.9.20]
vakṣyamāṇānusāreṇa samastāni śāstrāṇi sadā praśastatayā gāyanti |

[51] atha kautukāntaram cāntaram ānīyatām | tad evam sarvānandanāḥ śrīman-
nanda-nandanāḥ **krīṇīhi bhoḥ phalāni** iti [BhP 10.11.10] gīti-rīti-rocana-vacanam
karṇayor āracayann eva capala-locanaḥ kiñcanāpy ālocayann eva ca laghunāpi
pāṇi-yugalena laghutayā puraḥ patita-dhānya-puñjataḥ pūrṇam añjalim ādāya tad-
abhimukham jagāma | kintu drava-vaśād alpakāñjalitaḥ skhalitam idam iti bhidām
na vidāñcakāra, kevalam eva kara-yugalam krayya-phala-pūrīta-tat-patra-pātropari
parivṛtṭyā ca cālayāmāsa |

[52] tataś ca sā smitavatī smita-digdha-tan-mukha-mādhurī-sādhu-rītibhiḥ
snigdha-hṛdayā vyañjita-sprhāvalīm tad-añjalīm phala-valayena bhikṣayantī dūrata
eva sañkalana-mudrām api śikṣayantī sakalena tu pūrayitum śaśāka | [53] nija-
bhājanam phala-riktam babhūva vā na vā kim iti tu na viviktum cakāra |
gṛhābhyantareṅantarite tu tasmin nijaṁ patrajam amatram ayatnatayā ratna-
pūrītam apy anibhālya bhāram apy asambhālya tan-mādhuryāveśābhiniveśavatī
svajanānām api śarma-jananāya bahula-phalāvali-bali-samānayanāya ca nija-
nilayam eva jagāma | kintu gṛham gatvā jñāta-maṇi-tattvāpy akunṭhāsakṛd-
utkanṭhāvahena tan-mukha-śobhābhara-virahēṇa sā dhanyā hārīta-mahā-dhanam-
manyā babhūva, yata eva sā kṛṣṇa-dṛśvarī viśvam api visasmāra |

[54] sa tu vividha-durvidha-śarma-vidhāna-sannidhānaḥ svayaṁ labdha-
nidhānavad atisāvadhāna-pāṇir nṛtyann iva mātuh samīpam añcan madhura-
cañcalehitas tasyā nicolāñcale nirbandhataḥ sakalāni phalāni babandha |

[55] mātā covāca—putra kutra labdhāni tānīmāni?

[56] sutas tu bālya-bhāvād ardhārdha-varṇaṁ varṇayāmāsa, kadācid ācita-phalā
dhānyāni mūlyam ādāya dhanyā mayi cānukūlyam ādhāya samarpitavatī |

[57] mātovāca—vatsa, gr̥hajanavat sarvataḥ pratītiṁ mā kṛthāḥ iti |

[58] sutas tu kā khalv apratītir iti ca na vidāñcakāra | [59] kṣaṇataś ca tām gatām
nirīkṣya punar āgataḥ sakṣaṇatayā janāya tat-phala-vibhajanāya jananīm
niyojayāmāsa | [60] mātā cāmandenānandena kṛta-spandena kara-dvandvena tāni
vibhajantī tadantikṛtiṁ nāsasāda | dina-katipayam vismaya-vaśā smayamānā vasati
sma | tad-āsvāda-karāś ca labdha-camatkārā na vismaranti sma |

[61] atha līlāntaram udbhāvayitum evaṁ vibhāvvyate—

gokuleṣu kila śīlam idr̥śaṁ
yad divā vanam ayanti gonarāḥ |
yoṣitaḥ pracura-gavya-saṁskriyām
kr̥ḍanaṁ rahasi bāla-tarṇakāḥ ||40|| [rathoddhata] iti |

[62] tadā caikadā gr̥ha-vyaya-payah-kṛte samīpakṛte vatsa-sadmani ruddha-dvārān
śakṛt-kari-sārān bāla-hariḥ paritaḥ-sthita-bālaka-jālah kalayāmāsa | tatra ca,

vatsir matvā tadā dhenūś chāga-tokāni vatsakān |
ātmānam go-duham bālā go-doham anunirmamuḥ ||41|| [anuṣṭubh]
vatsīṣu yarhi gavyanto goduhanti sma te'rbhakāḥ |
teṣām prahāsajā bhāsaḥ payasyante sma tās tadā ||42|| [anuṣṭubh]
iyeṣa ca yadā dhenu-cāraṇānukṛtiṁ prati |
mantrayitvā tadā kṛṣṇaḥ prāmuñcan nava-vatsakān ||43|| [anuṣṭubh]
rakṣām icchū vatsa-pucchaṁ gr̥hṇānau rāma-keśavau |
tad-ākṛṣṭatayā goṣṭhe bālair babhramatustarām ||44|| [anuṣṭubh]

[63] tac ca tarṇakānugatayā tayoh prathamam abhyarṇāgamanam ākarṇya
nirvarṇya ca vara-varṇinyaḥ skhalad-varṇaṁ varṇayāmāsuḥ | tathā hi gītam—

bala-kṛṣṇau balavalitavilāsau |
khelata iha sakhi sakhi-kṛta-hāsau ||dhru||
tarṇaka-puccha-dhṛti-vyāpṛtinau |
praṇaya-kalita-kali-kalane kṛtinau ||
gr̥ha-gr̥ha-vīkṣaṇa-sakṣaṇa-netrau |
dhenu-pāla-tulayā dhṛta-vetrau ||
druta-tarṇakam anuvidrutavantau |
śreṇīyita-cala-veṇīmantau ||
śārada-vārṣika-vārīda-vapuṣau |

cala-locana-ruci-capalāṁśu-juṣau ||
skhalad-alaka-dyuti-valayita-lapanau |
ali-lalitāmala-kamala-glapanau ||
nīla-kanaka-ruci-śuci-laghu-vasanau |
cañcala-caraṇa-sphuṭa-rata-rasanau ||45 iti | [mātrāsamaka]

[64] tad evam aṅganād aṅganād vrajāṅganābhir aham-pūrvikayānugamyamānau,
vihitākasmika-parva-sukha-dohana-sarva-mohanatayādhighamyamānau,
samivāda-vivāda-parivāda-bandhura-bandhūnām abhyarṇatayā nirvarṇyamānau,
tādṛśākaraṇana-nivarṇanam anu parasparaṁ varṇyamānau,
tāsu ca kābhiścid amṛtam anṛtam kurvatā praticarvaṇaṁ sarasena rasa-visareṇa
bhojyamānau,
tadvad ekābhir nija-gṛhājīvyā-divyā-maṇi-hāram upahāram upahāram
hāritayopayojyamānau tadvad varṇyamānau,
tāsu ca kābhir api premānugamyā-ramyā-vacana-pracaya-racanayā kañcana kālāṁ
varivasyamānau,
kim cānyābhiḥ samuttambhita-karṇa-tarṇaka-kṛta-kṛṣṭi-dṛṣṭitaḥ śasyamānavat
parihasyamānau,
tadvad anyatarābhis tan-madhura-cakura-cikura-cañcuratā-pracura-cañcalatām
nicāyā cāturyataś caritam idaṁ bhavan-māṭṛ-caraṇeṣu gocarayāmaḥ, iti
sūcanayā tasmād varjyamānau,
tābhir eva mātara-pitarāv ārabhya gaṇanālabhya-kulāli-gāli-pālim upalabhya kalita-
vyalīkam iva sa-kolāhala-praṇaya-kalita-kalitayā tarjyamānau
bala-gopāla-nāmānau valgu-bālyavayasā samānau khelām kalayāmāsatuḥ |

[65] atha mātaraṁ api jātāv amū kutra yātāv iti katarāyamāṇa-nayane nirjanatā-
janita-svairatā-bhāg-ayane vraja-nīvr̥d-ayane ruṣā ninditābhir upamāṭṛbhir mudā
vanditābhir api tad-abhidhāṭṛ-yāṭṛbhiḥ samam eva gṛhataḥ kṛta-niryāṇe svayam eva
samyag mṛgayamāṇe dara-sarasi-janija-cihna-vigata-nihna-caraṇa-lakṣaṇa-
vilakṣaṇa-vartma-valanena mahilānām kutūhala-kolāha-lāva-kalanena ca samayā
samayāñcākrāte | tadā ca nijāgamana-varjanīm tarjanīm abhicālyā pracchannatayā
nibhālyā tasmād akasmād anayor bāhū jagṛhatuḥ | bālakās tu sarvataḥ sarva eva
dudruvuḥ, mahilās ca kāścānānukūlyataḥ kāścāna prātikūlyata iva ca tayos
cāpalyaṁ lapantyaḥ samam eva māṭṛbhyām abhyāyayuḥ | dhātryas tu bālayor atīva
sneha-pātryas tarṇakān ādāya tad-abhyarṇam ājagmuḥ |

[66] atha tad ārabhya vīthīm vīthīm upalabhya kutukakarmā balānujanmā saha-
sahacaraḥ kolāhalaṁ kalayāmāsa | tadā ca kadācin nijatanūjalabhyaprāgalbhya-
spṛhiṇī vrajeśagrhiṇī tadānandabṛmhiṇībhir vivadamānābhir iva dīyamāna-
tadīyamānasamānābhir upālbhasamādhānalambhanavākōvākyavyaṅgam
avyaṅgam abhyadhāyi |

[67] tatra sabhāyām sā yathā—

āsīnā kanakāsane sutayutā śrīmad-vrajādhiśvarī
pīṭha-śreṇim upāśritā vraja-vadhūr nānātma-bhāva-śriyaḥ |
kṛṣṇa-prema-sudhā-mahomaya-girām āsvādanād dhinvatī
tābhiś ca pratidhinvitākhila-sabhā śobhāṅga-yaṣṭir babhau ||46||

[68] vākovākyam yathā—

tava sūnur muhur anayam kurute |
 akuruta kim vā vyañjita-kurute ||dhru||
 muñcati vatsān bhrāmam bhrāmam |
 sāvivyam vaḥ kurute kāmam ||
 asamaya-mocanam asukha-nidhānam |
 kaḥ kim kurute na yadi nidānam ||
 vinā nidānam kurute svāmini |
 krośam na kim iva kuruṣe bhāmini ||
 krośe hasati pratyuta so'yam |
 dattvā vaśaya sphuṭam api toyam ||
 atti steyam param iha rucitam |
 ajñe bhānam katham idam ucitam ||
 steyopāye gurur ayam akhile |
 nārhati sarvam mithyā nikhile ||
 racayati pīṭhādikam āroham |
 tad agamyam kuru sarvam doham ||
 dūrāc chidram kalayati pātre |
 asya katham dhīḥ sati tan-mātre ||
 antar-dhiyam anu sa iha viśālah |
 vakṣi yathāsau na tathā bālah ||
 vetti sa kṛtsnam gopana-rītim |
 geha-guhā nahi davayati bhītim ||
 geha-guhātra vṛthā tanu-dīpe |
 tanur anuliptā kalaya samīpe ||
 maṇi-gaṇa-mahasā gaṇayati na tamaḥ |
 bhūṣaṇa-rahitas tiṣṭhet katamaḥ ||
 api cāsayati balād api kīśam |
 manuṣe kiyad amum attum adhiśam ||
 tad aśaktau pātram bhedayate |
 tasyāśaucam vā vedayate ||
 gama-samaye rodayati ca bālām |
 prakṣyāmo vara-mahilāmālām ||
 api bālān mehayate gehe |
 nahi nahi cūrṇam patitam snehe ||
 tava purato'yam sthiravan-mūrṭiḥ |
 āścaryeyam tava vāk-pūrṭiḥ ||47 iti | [mātrāsamaka]

[69] punaś ca pratitim āsādayantya ivedam vadanti sma, nāścaryam atrācaryatām |
 yataḥ,

indriya-kulam atigūḍham netrādy-anta-nigūḍham evāsti |
 tan-madhyād api cittam harato nṛ-harer na hāryam kim? ||48|| [ārya]

[70] tad evam abhīṣaṅga-bhaṅgībhīr vara-varṇinībhīr varṇyamānam ākarṇya
 capala-dṛṣṭi-parāmṛṣṭi-karṇam jhaṭiti jāta-vilakṣaṇa-varṇam śrī-kṛṣṇa-mukha-śrī-
 parṇam nirvarṇya vihasantīm tām anu vihasantībhīḥ tābhiḥ śapantībhīr iva

bhaṇitam—yadi ca vyaṁ sādhu-caritācaritārthatāṁ gatāḥ, tadā bhavatyā
bhavane'pi śīghram etat paṭisyati |

[71] hasantī sā covāca—bhadraṁ bhadraṁ, tadaiva vo bhadratvam
anubhaviṣyāmaḥ iti | [72] vastutas tu tasyāḥ komalatāyāṁ avakalitāyāṁ, muhur
ayam asmad-ālayaṁ valiṣyate iti vicāryaiva caryeyam amūbhir ācaryate sma |

[73] atha samāpanam idaṁ madhukaṅṭha-vacanam,
adbhutaṁ bālyacaritaṁ tava sūnor vrajeśvara |
kva ṭṇāvarta-dalanaṁ kva mātur bhaya-bhāvanam? ||49|| [anuṣṭubh]

[74] tad evaṁ tad-divāvṛtte pūrvavad eva tal-lilā-parvaṇi sāksād iva vṛtte sarve
puraskṛta-vrajeśāḥ sambhṛta-tat-tad-āveśā yathāyatham ātma-pathaṁ pratasthire |

iti śrī-śrī-gopāla-campūṁ anu
bālyā-lilā-caurya-śauryaṁ nāma
saptamaṁ pūraṇam
||7||